ŞİİRİN DİRENCİ

POSTDİJİTAL ÇAĞDA TÜRK ŞİİRİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

GÖKHAN TUNÇ

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2391
KÜLTÜR SERİSİ: 1246

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-910-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
Koşuyolu Mah. Mahmut Yesari Cad. Nu: 76 • 34718 Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 546 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Gökalp Baştımar

Düzelti: Umay Hacıyakupoğlu

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
İkitelli OSB Mahallesi Çevre Sosyal Tesisler Sokak
Çevre Sanayi Sitesi Sosyal Tesisler Nu: 3 İç Kapı Nu: 1B1
Başakşehir-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul - 2026

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Gökhan Tunç: 1981 yılında Iğdır'da doğdu. 2002 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans; 2006 yılında, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2011 yılında hazırladığı "Millî Mücadele'nin Türk Romanına Yansıması" adlı teziyle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden doktor ünvanını aldı. *Adam Öykü, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Bilig, Edebiyat Otağı, Erdem, Folklor ve Edebiyat, Hece, Karadeniz Araştırmaları, Kebikeç, Millî Folklor, Söylem Filoloji Dergisi, Şehriyar, Tübar, Turkish Studies, Türk Edebiyatı, Uluslararası Sosyal Araştırmalar, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* gibi dergilerde yazıları yayımlandı. *Çağdaş Mesnevinin Peşinde: Nâzım Hikmet'in Ferhad ile Şirin'i ve Sezai Karakoç'un Leylâ ile Mecnun'u*; *Rüzgâra Karşı Duran Şair: Etkilenme Endişesi Kavramı ve Yahya Kemal'in Türk Şiirine Etkisi*; *Şiir ve Bellek: Modern Türk Şiirinde Bellek Metaforları*; *Kavramlar ve Kuramlarla Modern Türk Şiiri Okumaları* adlı kitapları bulunmaktadır. Hüseyin Cahit Yalçın'ın eski harflerle yayımlanan *Hayal İçinde* adlı romanını bir inceleme ile birlikte yeni harflere aktardı. Ayrıca İş Bankası Kültür Yayınlarından yayımlanan *Asfalt Ovalarda Yürüyen Abdal: Behçet Necatigil* adlı kitabı yayına hazırladı. Anadolu Üniversitesi tarafından yayımlanan Türk Klasikleri serisinin genel yayın yönetmenliğinde bulundu. Tunç, 2003 yılında Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Bölümünden Melih Cevdet Anday Onur Ödülü'nü; 2011 yılında yayımlanan *Çağdaş Mesnevînin Peşinde: Nâzım Hikmet'in Ferhad ile Şirin'i ve Sezai Karakoç'un Leylâ ile Mecnun'u* adlı kitabıyla İLESAM tarafından yılın edebî tenkit ödülünü aldı ve 2021 yılında aynı kitapla Sezai Karakoç'un hatırasına adanan 13. İstanbul Edebiyat Festivali'nde ödüle layık görüldü; yine 2021 yılında *Şiir ve Bellek: Modern Türk Şiirinde Bellek Metaforları* kitabıyla Söylem Filoloji Ödülü'nün yanı sıra Mehmet H. Doğan ödülünü aldı. Hâlen Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ **9**

SOSYAL MEDYADA ŞİİR PAYLAŞIMLARINA NE KADAR GÜVENEBİLİRİZ? **15**

YAPAY ZEKÂ ŞİİR YAZABİLİR Mİ? **26**

Yöntem 31

Bulgular ve Yorum 36

Sonuç ve Öneriler 52

YAPAY ZEKÂ ŞİİR YORUMLAYABİLİR Mİ? 57

Yapay Zekânın Şiir Yorumunun Kaynağı ve Niteliği 58

Yapay Zekâya Göre Şiir Nedir, Nasıl Olmalıdır? 66

Şiir Nasıl Yorumlanmalıdır? 68

Yapay Zekâ Şiiri Nasıl Yorumluyor? 74

Sonuç 96

TÜRK ŞİİRİNDE METAVERSE: "BİR YALAN YER MİDİR VEYA MEVCÛD" 99

Metaverse Kavramı 100

Metaverse'e Eleştiriler ve Metaverse'ün Şiire Getireceği Olumsuzluklar 107

Metaverse Evreninde Şiir ve Metaverse'ün Modern Türk Şiirine Sunduğu İmkânlar 113

BARKOD ŞİİRE DÖNÜŞEBİLİR Mİ? "POP ART"IN TÜRK ŞİİRİNDE İZİNİ SÜRMEK 117

TRANSHÜMANİZM VE NÂZIM HİKMET'İN "MAKİNALAŞMAK" ADLI ŞİİRİ 126

Transhümanizm Kavramı 127

Transhümanizm ve Nâzım Hikmet'in "Makinalaşmak" Şiiri 134

KAOS TEORİSİ VE BEHÇET NECATİGİL'İN "KARIŞIK TARİFE" ŞİİRİ 145

Behçet Necatigil'in "Karışık Tarife" Adlı Şiirinin Kaos Teorisi ile İncelenmesi 151

SONUÇ 159

ÖN SÖZ

Modern Türk şiirinin önemli isimlerinden Gülten Akın, "İlkyaz" adlı şiirinde birçoğumuzun kafasına kazılı şu mısraları yazar: "Ah, kimselerin vakti yok / Durup ince şeyleri anlamaya."[1] Alıntıladığım mısralar, Behçet Necatigil'in "Sevgilerde" şiirinde sözünü ettiği yılların telaşı ve dar zamanlar ifadeleriyle akraba bir duyarlılığa sahiptir. Akın ve Necatigil'in ortak duyarlılığı bağlamında örneklediğimiz durum, esasında şiirin dünyası ile çağın gerçekleri arasındaki derin farklılığa, bağdaşmazlığa işaret ediyor. Ünlü eleştirmen Terry Eagleton'ın ifade ettiği gibi "Şiir en iyi halinde, insan bilincinin mükemmel biçimde incelikli bir ürünüdür."[2] Dolayısıyla Akın'ın düşündüğü temelden ilerlersek akla şu soru gelebilir: İnsanların hız toplumunda böylesi "incelikli bir ürünü", yani şiiri anlamaya vakti yok mudur? Soruyu daha da ileri taşırsak: Şiir türünün özellikleri, varoluş ilkeleri yaşadığımız hız toplumunun yapısına aykırı mıdır? Cevabımız evetse, şiirin ölmeye yüz tuttuğunu ya da öleceğini mi düşünmeliyiz?

Gülten Akın ve Behçet Necatigil'in şair sezgisiyle dile getirdikleri durum, yeni çağla birlikte çok daha ileri bir aşamaya geçmiştir. "Dar vakitler" ve "telaş", hız toplumuyla birlikte iyice baskısını hissettirmeye başlar. Bununla birlikte internetin hayatımızda baskın bir unsur olması ile yepyeni bir dünya ortaya çıkmıştır. Jonathan Crary *Yeryüzü Yakılıp Yıkılırken: Dijital Çağdan Kapitalizm-Sonrası Dünyaya* başlıklı kitabında internetin hayatımızdaki merkezî ve egemen konumunu "internet kompleksi" kavramıyla açıklama yoluna gider. Ona göre "Bütün dünya ahalisine dayatılan internet kompleksi, bu ahalinin çoğu için iptila, yalnızlık, boş umutlar, zulüm, psikoz, borçluluk, ziyan edilmiş hayatlar, aşınmış bellekler ve toplumsal çözülme yaratan amansız bir makinedir. İnternetin zararları ve top-

---

[1] Akın, Gülten (2000). *Toplu Şiirler I: 1956-1976*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 120.

[2] Eagleton, Terry (2011). *Şiir Nasıl Okunur?* Çev. Kaya Genç. İstanbul: Agora Kitaplığı, s. 35.

SOSYAL MEDYADA ŞİİR PAYLAŞIMLARINA NE KADAR GÜVENEBİLİRİZ?[1]

Şiirin geleneksel kültürdeki işlevini ve önemini 21. yüzyılda kaybettiğine ve şiir kitaplarının satılmadığına yönelik eleştiri ve düşüncelere karşılık sosyal medyada farklı şairlere ait ürünlerin yoğun bir şekilde paylaşılması dikkat çekmektedir. Benzer şekilde son zamanlarda yaygınlaşan ve popülerleşen #şiirsokakta hareketi de şiire yönelik ilgiyi açığa vurmaktadır. Dolayısıyla şiire olan ilginin yok olduğunu söylemek yerine biçim ve nitelik değişikliğine uğradığını ileri sürmek daha akla yakındır.[2] Bahsedilen durum çok yönlü bir niteliğe sahip olsa da bu yazının çerçevesi göz önünde bulundurularak bilhassa sosyal medyada şiir paylaşımlarıyla ilgili bir özellik üzerinde durulabilir. Şiir paylaşımlarıyla ilgili en dikkat çekici durum ise paylaşılan şiirler ve bu şiirleri yazdığı iddia edilen şairler konusunda görünürlük kazanır. Ayrıntılı bir şekilde bakılmaya ihtiyaç duyulmadan sosyal medyada paylaşılan şiirlerle bu şiirleri yazdığı iddia edilen şairlere ilişkin bilgilerin doğru olmadığı rahatlıkla ileri sürülebilir. Bahsi geçen yanlış bilgilerin dökümü yapılarak sosyal medyada şiir paylaşımı odağında yaşanan bilgi kirliliğinin boyutuna dikkat çekilebilecek olsa da bu yazıda böyle bir çabaya girilmeyecektir. Bunun yerine sosyal medyada paylaşılan ve yanlışlıkla Cemal Süreya, Can Yücel ve Mevlânâ gibi farklı şairlere atfedilen şiirler merkeze alınarak dile getirilen olgunun nasıl ve niçin yaşandığı, bu olguyu nasıl anlamlandırmak gerektiği sorgulanacaktır. Bahsedilen üç şairin yanı sıra Orhan Veli Kanık, Nâzım Hikmet, Edip Cansever, Turgut Uyar, Küçük İskender gibi şairlerin isimleriyle de birçok şiirin paylaşıldığı, ancak aynı şekilde

---

[1] Tunç, Gökhan (2016). "Birincil ve İkincil Sözlü Kültür Bağlamında Sanal Ortamda Şiir Paylaşımları ve Tipleşme". *Millî Folklor*, 28(109): 153-161.

[2] Lorenzo Renz'in "Şiir Nasıl Okunur?" adlı yazısında "Gençler şiire açlık duymuyorlar" sözünden, "Bizim düşündüğümüz şiire açlık duymuyorlar", anlamının çıkarılması gerektiğini iddia eder. Onun bu düşünceleri ileri sürülen savı destekler niteliktedir (Renzi, Lorenzo (Haziran 1982). "Şiir Nasıl Okunur?". Çev. Tahsin Yücel. *Çağdaş Eleştiri*, 4: 20.)

YAPAY ZEKÂ ŞİİR YORUMLAYABİLİR Mİ?[58]

> "Hayat organik bileşiklerin dünyasında 4 milyar yıl dolandıktan sonra, organik olmayan âlemin uçsuz bucaksız diyarlarında aklımızın ucundan bile geçmeyecek şekillere bürünerek ortaya çıkacak."[59]

Teknolojinin ve dijitalleşmenin bilhassa son çeyrek asırda baş döndürücü bir hızla ilerlemesi, hayatımızın hemen her aşamasında doğrudan bir yankı bulmaktadır. Bununla birlikte özellikle son yıllarda yapay zekâ alanında yaşanan gelişmeler insanın dünyadaki konumlanışını derinden sorgulaması sonucunu doğurmaktadır. Dile getirilen kapsamda yapay zekânın insanların dünyadaki konumlanışı hususundaki en belirgin etkilerinden birinin meslekler noktasında olacağı öngörülmektedir. Hâlihazırdaki birçok mesleğin yapay zekâ tarafından yapılabilecek olup bu mesleklerde insanlara gerek kalmayacağına ve dünyanın hâkimiyetinin insanlardan yapay zekâlara geçeceğine ilişkin sav, yapay zekâya olumsuz bakışlara kaynaklık etmektedir. Birçok bilim insanı ve girişimci yapay zekânın muhtemel zararlarından ve bu kadar hızlı gelişmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir. Diğer taraftan bahsedilen olumsuz bakışla birlikte yapay zekânın doğru ve etkili bir şekilde kullanılması hâlinde insanlara büyük yararlar getireceği de savunulmaktadır. Böylesi bir görüşü benimseyenler, yapay zekâyı iyi bilmenin ve işlerinde kullanmanın mesleklerinde kendilerini ayrıcalıklı kıldığına inanmaktadırlar. Bütün bunların yanı sıra 2023 yılının Mart ayında yapay zekâ araştırma şirketi OpenAI tarafından piyasaya sürü-

---

[58] Tunç, Gökhan (2023). "Yapay Zekâ Şiiri Öldürür mü? ChatGPT-4 Örneğinde Sanal Zekânın Şiir Yorumlamasının İmkânları ve Sınırlılıkları". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 7(2): 1145-1165. Bölüme temel olan söz konusu yazı, güncellenerek kitaba konmuştur.

[59] Harari, Yuval Noah (2017). *Homo Deus: Yarının Kısa Bir Tarihi*. Çev. Poyzan Nur Taneli. İstanbul: Kolektif Kitap, s. 57.

TÜRK ŞİİRİNDE METAVERSE: "BİR YALAN YER MİDİR VEYA MEVCÛD"[189]

Neal Stephenson tarafından 1992'de kaleme alınan bilim kurgu romanı *Snow Crash* adlı eserde ilk kez görülen metaverse kavramı, özellikle 2021 yılından itibaren dünya kamuoyunda sıklıkla kullanılan ve büyük ilgi gören bir niteliğe bürünmüştür. Söz konusu ilgi artışında şüphesiz ki büyük bir ekonomik güce sahip olan Facebook'un adını "Meta" olarak değiştirmesi ve onun metaverse evreninin gelecekte nasıl şekilleneceğine, hayatlarımızı nasıl etkileyeceğine dair öngörüleri etkili olmuştur. VR (Sanal Gerçeklik) ve AR (Artırılmış Gerçeklik) teknolojilerinin mümkün kıldığı bu evrende insanlar avatarları aracılığıyla temsil edilmekte, blockchain teknolojisi, kripto para birimleri, NFT'ler (Non-Fungible Token) ekonomik zemini teşkil etmektedir. Burada insanlar, sanal mekânlarla fiziksel dünyanın sınırlamalarının ötesinde hareket edebilmektedirler. Bütün bunlara rağmen metaverse'ün tamamlanmış bir olgu ya da proje olmadığının altını çizmek gerekir. Aksine metaverse evreni; çağın ruhuyla uyumlu bir şekilde taşıdığı potansiyel imkânlarla, vadettikleriyle eğitimden sanata, sağlıktan eğlenceye kadar farklı alanlarda heyecan uyandırmıştır.

Bu bölümde metaverse'ün etkileyeceği, dönüştüreceği varsayılabilecek alanlardan biri olmasına karşılık yeterince ele alınmayan şiir türü tartışma konusu yapılacaktır. Modern Türk şiiri esas alınarak yürütülecek bu çalışmada, şairlerin negatif ya da pozitif açıdan metaverse'e karşı nasıl konumlandıkları tespit edilmeye ve yorumlanmaya çalışılacaktır. Bununla birlikte bu bölümde metaverse evreninin sistem olarak vadettiklerinden yola çıkarak onun şiir türünde olumlu ya da olumsuz nasıl bir etkide/etkilerde bulunacağı tartışılacaktır.

---

[189] Tunç, Gökhan (2024). "'Bir Yalan Yer midir veya Mevcûd': Modern Türk Şiirinde Metaverse". *Söylem Filoloji Dergisi*, 9(1): 9-23.

BARKOD ŞİİRE DÖNÜŞEBİLİR Mİ? "POP ART"IN TÜRK ŞİİRİNDE İZİNİ SÜRMEK

Türk şiir tarihinde bazı şairlerin garip ve anlamsız şiirler yazdığına dair suçlamalara birçok kez tanık olmuşuzdur. Örneğin Cenap Şehabettin, şiirinde geçen "sâât-i semen-fâm"[228] (yasemin renkli saatler) gibi alışılmamış bağdaştırmalar nedeniyle Ahmet Mithat Efendi'nin dekadan suçlamasına maruz kalmıştır. Ahmet Haşim "Bir Günün Sonunda Arzu" şiirinde yazdığı "Göllerde bu dem bir kamış olsam!"[229] mısraı nedeniyle yoğun eleştirilerle mücadele etmiş ve nihayetinde poetik bir metin yazmıştır. İlginç olan bir başka husus, poetikasını Ahmet Haşim'in karşısında konumlandıran Orhan Veli Kanık'ın şiirlerinde kullandığı "nasır"[230] gibi sözcükler dolayısıyla "garip" olarak vasıflandırılmasıdır. Yine "Birinci Yeni" olarak nitelendirilen Garip akımından sonra ortaya çıkan ve bu anlayışa karşı bir poetika geliştiren İkinci Yeniciler, şiir dilinde yaptıkları yenilikler nedeniyle anlamsız şiirler yazmakla suçlanmışlardır. Bütün bu bilgiler Türk edebiyat tarihine aşina olanlarca malumdur. Böylesi genel bir çerçeveyi çizmemin nedeni, Türk şiirinde yadırgatan, garipsenen ve anlamsız bulunan şiirler olduğunun ve olacağının altını çizmek istemem. Burada konu edineceğimiz şiir de yapısı ve içeriğiyle lirik şiir algısını benimseyenleri hayli yadırgatacak özellikte.

Serkan Işın'ın "Dünyanın En Güzel Dört Dizesi" başlıklı eseri, esasında bir kitabın arka kapağında rastlayacağımız bir barkoddan oluşmaktadır. Arka kapakta yer alan barkodun şiir kitabının içine taşınmasının ve ona lirik şiirleri çağrıştıracak şekilde "Dünyanın En Güzel Dört Dizesi" başlığının konmasının ne anlama gelebileceğini, daha önce bir çalışmamda avangart kuramı ve Marcel Duchamp'ın "Çeşme" eseri üzerinden yorumlamıştım.[231] Söz konusu makaleyle

---

[228] Cenab Şahabeddin (1984). *Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri*. Haz. Mehmet Kaplan vd. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 105.

[229] Ahmet Haşim (2008). *Bütün Şiirleri: Piyale/Göl Saatleri/Diğer Şiirleri*. Haz. İnci Enginün-Zeynep Kerman. İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 85.

[230] Orhan Veli (2013). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 45.

[231] Tunç, Gökhan (2021). "Avangart Kuramı, Marcel Duchamp ve Serkan Işın'ın 'Dünyanın En Güzel Dört Dizesi' Adlı Şiiri". *Söylem Filoloji Dergisi*, 6(1): 9-18.

TRANSHÜMANİZM VE NÂZIM HİKMET'İN "MAKİNALAŞMAK" ADLI ŞİİRİ[255]

Nâzım Hikmet Ran; yaşamı, ideolojisi, şiirin biçimi ve içeriğinde yaptığı değişikliklerle modern Türk edebiyatında en çok tartışılan isimlerden biri olmuştur. Konvansiyonel şiire aykırı düşen şiir anlayışı ve hayat görüşü, kendisinden sonraki birçok şair üzerinde büyük bir tesir bırakır. Modern Türk şiirinin bu önemli ismi arkasında hâlâ yorumlanan, tartışılan çok sayıda şiir bırakmıştır ki bu şiirlerden biri de "Makinalaşmak"tır. Necmi Selamet'in *Nâzım Hikmet ve "Makinalaşmak"* adlı kitabının arka kapağında ifade ettiği gibi "'Makinalaşmak', tek başına yaşamın her alanını etkiliyor. Yıllar geçtikçe etkisi giderek genişliyor ve artıyor. Kim ne derse desin, bu etki, Nâzım Hikmet'in seksen üç yıl önce yazmış olduğu 'Makinalaşmak' adlı şiirinin önemini günümüze dek, doğal bir biçimde taşıyor."[256] "Makinalaşmak" şiiri çoğunlukla fütürist anlayışla ve ideolojik çerçevelerle ele alınmıştır. Bununla birlikte söz konusu şiir üzerine sadece ideolojik kalıplar üzerine eğilmeyen ve fütürist akımla sınırlandırmayan çalışmaların olduğunu da söylemek mümkün. Örneğin Mehmet Kaplan, "Makinalaşmak" şiirinin sadece ideolojik düşüncelerle izah edilemeyeceğini iddia eder ve şairin Anadolu'nun sefaletini gördükten sonra "makinalaşmaya yegâne kurtuluş vasıtası nazarıyla bakmış" olduğundan bahseder.[257] Bu bağlamda şiire dair yorumlarda Nâzım Hikmet'in makineleşme arzusu, endüstrileşme tutkusuyla birlikte yorumlanmıştır. Bu yazıda ise "Makinalaşmak" şiirine farklı bir pencereden bakma çabasında bulunulacak ve tartışma konusu şiirin transhümanizm kavramıyla olan paralelliklerine

---

[255] Tunç, Gökhan (2021). "'Mutlak Buna Bir Çare Bulacağım': Transhümanizm Kavramı ve Nâzım Hikmet'te Makinalaşma Arzusu". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4): 2704-2719.

[256] Selamet, Necmi (2007). *Nâzım Hikmet ve "Makinalaşmak"*. İstanbul: Kanguru Yayınları.

[257] Kaplan, Mehmet (2005). *Şiir Tahlilleri 2: Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*. İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 334.

KAOS TEORİSİ VE BEHÇET NECATİGİL'İN "KARIŞIK TARİFE" ŞİİRİ[306]

Çağdaş sosyolojinin önemli araştırmacılarından biri olan Zygmunt Bauman, *Modernlik ve Müphemlik* adlı kitabında, düzen ve kaos kavramlarını ikili karşıtlık içinde ele alır ve onlar için "modern ikizler" yakıştırmasında bulunur. Ona göre kaos, düzen üretimi sonucunda oluşan atıktır; ancak düzenin tek alternatifi de kaostur. Kaos, düzenin ötekisi olarak belirlenemez ve öngörülemezdir, aynı zamanda belirsizdir. Kaosun diğer eş anlamları şunlardır: tanımlanamazlık, tutarsızlık, uyumsuzluk, bağdaşmazlık, mantıksızlık, irrasyonellik, ikircim, karmaşa, kararlaştırılamazlık, müphemlik.[307] Bauman'ın düzen ve kaosa dair dile getirdiği bu felsefi düşünceleri modern bilim ve kaos teorisi ile ilişkilendirmek mümkündür.

Modern düşünce ve bilim; fiziksel kanunlarla, sebep sonuç ilişkileriyle dünyaya ve evrene dair kesin ve tartışılmaz öngörülerde bulunulabileceği iddiasındadır. Bu modern düşünsel tasarımın bilimdeki mimarı şüphesiz Newton'dur. Mutlak uzay ve zaman düşüncesine sahip olan Newton'un sayesinde kurguladığımız dünya, düzenli ve öngörülebilir şekilde işleyen determinist bir karaktere sahiptir. Burada olaylar gerçekte basit bir sebep sonuç zinciri hâlinde birbirilerini takip ederler.[308] Ayrıca bütün olaylar veya olgular hatasız olarak belirlenen başlangıç şartları tarafından kararlaştırılmıştır. Bu dünyada hiçbir rastlantıya yer yoktur ve dünya makinenin parçaları gibi kusursuz işlemektedir.[309] Ancak bu aşamada şu soru

---

[306] Tunç, Gökhan (2021). "Kaos Teorisi ve Behçet Necatigil'in 'Karışık Tarife' Adlı Şiiri". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27): 1-14.

[307] Bauman, Zygmunt (2003). *Modernlik ve Müphemlik*. Çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 14, 17, 133.

[308] Ural, Şafak. "Kozmostan Kaosa". *Kaos, Mantık, Matematik ve Felsefe II. Ulusal Sempozyomu 21-24 Eylül 2014*, haz. Ural, Şafak vd. https://www.safakural.com/makaleler/kozmozdan-kaosa (erişim tarihi: 05. 04. 2021).

[309] Prigogine, Ilya; Stengers, Isabelle (1998). *Kaostan Düzene*. Çev. Senai Demirci. İstanbul: İz Yayıncılık, s. 11.